

УДК 782.5:781.7(4+510)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-2>

Ван Цзянь

аспірантка, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, майдан Конституції, 11, м. Харків, Україна, 61000

ORCID: 0009-0002-3495-661X

Бібліографічний опис статті: Ван, Цзянь (2025). Вокальні ансамблі у творчій практиці Європи та Китаю: традиції, трансформації, сучасні тенденції. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 8–13, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-2>

ВОКАЛЬНІ АНСАМБЛІ У ТВОРЧІЙ ПРАКТИЦІ ЄВРОПИ ТА КИТАЮ: ТРАДИЦІЇ, ТРАНСФОРМАЦІЇ, СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Метою даного дослідження є комплексний аналіз жанрово-стильових особливостей вокальних ансамблів Європи та Китаю, їхнього історичного розвитку, основних трансформаційних процесів та сучасних тенденцій. Дослідження спрямоване на виявлення специфічних рис ансамблевого вокального мистецтва двох культурних просторів, а також на визначення впливу глобалізаційних процесів на їхню еволюцію. Для досягнення поставленої мети застосовано компаративний **метод**, що дозволяє простежити подібності й відмінності у вокальних традиціях Європи та Китаю, а також аналітичний метод для детального вивчення стилістичних характеристик ансамблевого співу різних періодів.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні унікальних особливостей європейського та китайського вокального ансамблевого мистецтва, аналізі процесів їхньої трансформації під впливом глобалізації, а також у розгляді сучасних тенденцій розвитку ансамблевого співу в контексті міжкультурного діалогу. Виявлено, що європейські вокальні ансамблі розвивалися переважно на основі поліфонічних принципів, що передбачають багатоголосся з рівноправними голосами. У свою чергу, китайські ансамблі сформувалися під впливом гетерофонії, де одна мелодична лінія виконується з варіативними відтінками, залежно від виконавської традиції.

У XX–XXI століттях спостерігається тенденція до синтезу національних вокальних традицій із сучасними техніками виконання. Європейські ансамблі активно використовують новітні вокальні методики, зокрема експериментальний вокал, електроакустичні ефекти та імпровізаційні прийоми. У Китаї, поряд із традиційними формами ансамблевого співу, зростає популярність західних вокальних технік, що інтегруються в сучасну китайську музику, створюючи унікальні поєднання стилів.

Результати дослідження підтверджують, що сучасне вокальне ансамблеве мистецтво Європи та Китаю зазнає суттєвих змін під впливом цифрових технологій, експериментальних форм вокалу та активного міжкультурного обміну. Взаємодія двох музичних традицій сприяє розширенню жанрового спектру ансамблевого виконання, а також інтеграції вокального мистецтва у глобальний музичний контекст. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні фестивалі, конкурси та спільні творчі проекти, що сприяють популяризації ансамблевого співу на світовій сцені.

Ключові слова: вокальні ансамблі, опера, камерний спів, хорові колективи, Європа, Китай, поліфонія, гетерофонія, жанрові трансформації, цифрові технології у вокальному мистецтві, компаративний аналіз, експериментальний вокал.

Wan Jian

Postgraduate Student, Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts, Constitution Maidan, 11, Kharkiv, Ukraine, 61000

ORCID: 0009-0002-3495-661x

To cite this article: Wan, Jian (2025). Vokalni ansambli u tvorchii praktytsi Yevropy ta Kytaiu: tradytsii, transformatsii, suchasni tendentsii [Vocal ensembles in the creative practice of Europe and China: traditions, transformations, current trends]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 8–13, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-2>

VOCAL ENSEMBLES IN THE CREATIVE PRACTICE OF EUROPE AND CHINA: TRADITIONS, TRANSFORMATIONS, CURRENT TRENDS

The purpose of this study is a comprehensive analysis of the genre-style features of the vocal ensembles of Europe and China, their historical development, the main transformation processes and current trends. The study is aimed at identifying the specific features of the ensemble vocal art of two cultural spaces, as well as determining the influence of globalization processes on their evolution. To achieve this goal, a comparative method is used to trace the similarities and differences in the vocal traditions of Europe and China, as well as an analytical method for a detailed study of the stylistic characteristics of ensemble singing of different periods.

The scientific novelty of the work is to identify the unique features of European and Chinese vocal ensemble art, the analysis of the processes of their transformation under the influence of globalization, as well as to consider current trends in the development of ensemble singing in the context of intercultural dialogue. It has been found that European vocal ensembles developed mainly on the basis of polyphonic principles that provide polyphonic voices with equal voices. In turn, Chinese ensembles were formed under the influence of heterophones, where one melodic line is made with variational shades, depending on the performing tradition.

In the XX-XXI centuries there is a tendency to synthesize national vocal traditions with modern techniques. European ensembles actively use the latest vocal techniques, including experimental vocals, electro-acoustic effects and improvisational techniques. In China, along with the traditional forms of ensemble singing, the popularity of Western vocal techniques that integrate into modern Chinese music is increasing, creating unique combinations of styles.

The results of the study confirm that the modern vocal ensemble art of Europe and China is undergoing significant changes under the influence of digital technologies, experimental forms of vocals and active intercultural exchange. The interaction of two musical traditions contributes to the expansion of the genre spectrum of the ensemble, as well as the integration of vocal art into a global musical context. International festivals, competitions and joint creative projects play an important role in this process that contribute to the popularization of ensemble singing on the world stage.

Key words: vocal ensembles, opera, chamber singing, choirs, Europe, China, polyphony, heterophony, genre transformations, digital technologies in vocal art, comparative analysis, experimental vocals.

Актуальність проблеми. Сучасне вокально-ансамблеве мистецтво є динамічною сферою, що зазнає постійних змін під впливом глобалізаційних процесів, цифрових технологій та міжкультурного обміну в країнах Європи. Однією з провідних тенденцій цього процесу є взаємодія європейської та східної, зокрема, китайської вокальної традицій. Тобто у виконавстві формуються нові жанрово-стилістичні підвалини, увиразнюючи національний дух та стиль музикування, а також їх трансформацію відповідно до сучасних вимог творчої практики з боку композиторів та слухачів.

Попри наявність значного обсягу досліджень, недостатньо вивченими залишаються питання компаративістики жанрово-стильових особливостей вокальних ансамблів, створених митцями Заходу та Сходу. Важливим є аналіз механізмів інтерпретаційної адаптації традиційного вокального виконавства до нових технічних можливостей, таких як електроакустичні засоби, мікротональні системи та мультимедійні інтервенції.

У контексті аналізу європейських вокальних ансамблів слід звернути увагу на вплив поліфонічної традиції та її розвиток у сучасних камерних формаціях, натомість китайське вокальне ансамблеве мистецтво зберігає тісний зв'язок із пентатонічною системою, орнаментальною

вокалізацією та специфічними прийомами формування тембрової палітри (Юй Сінъя, 2024)

Актуальною залишається проблема збереження національної самобутності вокальних ансамблів у межах сучасних глобалізаційних тенденцій. Інтенсивний міжкультурний діалог сприяє появі гібридних стилістичних моделей, що, з одного боку, «розширює» художню свідомість виконавців, а з іншого – створює ризики уніфікації темброво-інтонаційної своєрідності.

Вокальне ансамблеве мистецтво Китаю, що історично базується на синкретичних засадах, зокрема в оперному жанрі (пекінська, кантонська, куньцзюйська опери), продовжує інтегрувати західні вокальні техніки, що призводить до появи нових форм ансамблевого музикування (Лі Мін, 2019).

У європейській традиції розвиток ансамблевого співу часто корелюється з онтогенезом ренесансної та барокової поліфонії, тоді як вокальні ансамблі в творчій практиці Китаю демонструють варіативність у використанні традиційних ладових структур та агогічних моделей, що ґрунтуються на принципах модальної гетерофонії (Цзен Тао, 2016).

Порівняльний аналіз вокального ансамблевого мистецтва Європи та Китаю дозволить простежити ключові закономірності його розвитку, розширити наукові уявлення щодо транс-

формації національних традицій у контексті світових музичних тенденцій та окреслити перспективи подальших досліджень у сфері сучасного ансамблевого вокального виконавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукові праці, в яких предметом є ансамблево-вокальна творчість, містять аналіз процесів глобалізації та її впливу на національні музичні традиції. Наприклад, дисертація Юй Сінъя «Китайські національні вокальні традиції у контексті європейської вокальної школи» розглядає вокально-мовленнєву артикуляцію як технологічний інструмент адаптації китайських співаків до європейської вокальної техніки (Юй Сінъя, 2024). Лі Мін у дослідженні «Оперне мистецтво Китаю та Європи в контексті взаємовідображень» здійснює порівняльний аналіз сучасних постановок європейських опер у китайських та західних театрах, розглядаючи їх крізь призму взаємовпливів (Лі Мін, 2019).

Цзен Тао у дисертації «Образ Китаю в європейському музичному мистецтві: жанрово-стильові аспекти» досліджує відображення китайських образів у європейській музичній традиції, акцентуючи увагу на жанрових та стильових особливостях таких творів (Цзен Тао, 2016).

Дослідження Лю Сяосі «Музика китайських композиторів для дуєтів: жанрово-стильові особливості» присвячене аналізу китайської камерно-інструментальної музики ХХ ст., в якій простежується вплив європейських традицій на творчість китайських композиторів (Сяосі Лю, 2023).

Чжу Сиси у праці «Еволюція китайської інструментально-виконавської школи ХХ – початку ХХІ століть» визначає передумови та процеси розвитку китайської інструментально-виконавської школи, що має значення і для вокального ансамблевого мистецтва (Чжу Сиси, 2024). Бойко А. М. у статті «Розвиток сучасної китайської популярної музики» аналізує естрадно-вокальне мистецтво Китаю, розглядаючи його культурно-історичні та жанрово-стильові особливості (Бойко, 2018).

Окремий напрямок досліджень стосується стилістичних аспектів європейського музичного мистецтва, зокрема співавтори в статті «Європейське сценічно-вокальне мистецтво та фортепіанне виконавство ХХ – початку ХХІ століття: стильовий аспект» розглядають інтерпретаційні, стильові та жанрові засади

вокального та фортепіанного виконавства зазначеного періоду, що дозволяє глибше осмислити еволюцію музичної культури (Устименко-Косоріч, Стахевич, Єрмоєнко, 2022).

Чжу Лін досліджує адаптацію європейських вокальних технік у китайському виконавстві (Лін Чжу, 2020), а Ван І розглядає особливості українсько-китайського співробітництва у сфері вокальної педагогіки (Ван І, 2017).

Системний аналіз зазначених досліджень дозволяє простежити основні тенденції взаємовпливів китайської та європейської музичної традиції у вокальному та інструментальному мистецтві, висвітлюючи механізми адаптації, стилістичної трансформації та інтерпретації в умовах глобалізації. Отже, сучасний стан розвитку вокальних ансамблів у творчій практиці Європи та Китаю характеризуються через синтез традицій та новачності, що забезпечує подальшу еволюцію виконавської традиції як такої.

Мета дослідження – комплексний аналіз жанрово-стильових особливостей, історичних трансформацій та сучасних тенденцій в сфері вокального ансамблевого мистецтва Європи й Китаю.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасне вокально-ансамблеве мистецтво Європи та Китаю характеризує динамічний розвиток, що відбувається на тлі глобалізаційних процесів, технологічного прогресу та активного міжкультурного діалогу. Використання цифрових технологій, синтез традиційних та модерністських мовностилістичних елементів, розширення жанрового спектру сприяють оновленню вокального виконавства та його інтеграції в новітні музичні контексти. Вокальні ансамблі набувають популярності не лише в академічній сфері, а й у масовій культурі, що відкриває нові можливості для експериментів у сфері звуко-тембрового розмаїття та сценічного втілення.

Формування ансамблевого співу в Європі та Китаї відбувалося під впливом різних культурно-історичних чинників. Європейські вокальні ансамблі мають глибокі корені у середньовічній церковній традиції, яка сприяла розвитку поліфонічних технік, гармонічних структур та контрапунктичного мислення. Витоки ансамблевого співу простежуються від монодичних форм григоріанського хоралу до склад-

них поліфонічних творів епохи Відродження та бароко. Важливими етапами розвитку стали мадригали та мотети XV–XVI століть, кантати Й. С. Баха, експерименти з вокальною фактурою у творчості К. Монтеверді, а також модерністські пошуки кінця XIX–XX століть, що відкрили нові перспективи для ансамблевого виконавства (Taruskin, 2005).

Натомість китайська вокальна культура розвивалася на основі гетерофонії та тембрової організації звукового простору (Witzleben, 1995). Вокальні ансамблі Китаю формувалися під впливом храмових ритуальних співів буддизму й даосизму, народних хоралів мінцзу, а також розвиненої вокальної традиції національної опери (пекінська, кунцюйська, кантонська). Пекінська опера, як один із найяскравіших жанрів китайської сцени, поєднує елементи поліфонії, орнаментальної вокалізації та специфічного стилю звуковедення (Mackerras, 1994). Хорові ансамблі Китаю, адаптуючи європейські гармонічні принципи, змогли зберегти інтонаційні та темброві особливості традиційного мелосу, що виявляється у специфічній артикуляції, характерному портаменто та гнучкій метроритмічній структурі (Jones, 1995).

Під впливом глобалізаційних процесів вокально-ансамблеве мистецтво зазнало значних змін у XX–XXI століттях. Європейські ансамблі розширили виконавські можливості завдяки експериментальним технікам вокальної артикуляції, застосуванню електронних ефектів, мікротональних систем та розширених тембрових концепцій (Edwards, 2016). Відзначається зростання ролі імпровізаційних стратегій, використання спектральної гармонії, мікрополіфонії та технік екстремального вокалу.

Водночас китайські ансамблі, інтегруючи європейські гармонічні й ритмічні принципи, не втратили автентичності, а навпаки – збагатили вокальну традицію новими виразовими можливостями. Синтез традиційного китайського мелосу з європейськими хоровими техніками сприяв розвитку унікальних жанрових форм, що поєднали модальну гетерофонію з гармонічним багатоголоссям (Chun, Rossiter, Shoesmith, 2004).

Сьогодні європейські вокальні ансамблі демонструють тенденцію до активного використання акапельного співу, експериментів із

фактурою та електронною обробкою голосу. Важливим напрямом є дослідження нових тембрових можливостей людського голосу, що проявляється у творчості таких ансамблів, як The King's Singers (які поєднують поліфонічні традиції з жанровою мобільністю), Pentatonix (синтез академічного вокалу, джазу та поп-музики), Roomful of Teeth (акцент на сучасних техніках звуковидобування).

Китайські ансамблі, такі як Shanghai Philharmonic Chorus та Shanghai Rainbow Chamber Singers, розширюють виконавський спектр, поєднуючи традиційну китайську мелодику із західноєвропейською ладогармонічною системою. Автори композицій активно використовують електронні ефекти та інтегрують традиційні вокальні техніки у жанри популярної музики. Це сприяє появі жанровостилістичних «гібридів», у яких національна автентика поєднується з сучасними формами ансамблевого музикування.

У сфері кросовер-виконавства спостерігається адаптація академічного вокалу до вимог масової культури. Такі колективи, як Il Divo та Celtic Woman, використовують вокальну майстерність у межах популярних жанрів, зберігаючи високу якість ансамблевого звучання. Подібні тенденції простежуються і в Китаї, коли музиканти адаптують аранжування народних пісень, збагачених електронними ефектами та джазовими гармоніями.

Подальші перспективи вокально-ансамблевого виконавства визначаються впливом новітніх технологій, розвитком штучного інтелекту та інтеграцією мультимедійних ресурсів у концертну практику. Залучення нейромережевих алгоритмів для обробки вокалу, розширення можливостей інтерактивного музикування, експерименти з об'ємним звуковим простором та віртуальною акустикою відкривають нові обрії для ансамблевого співу.

З одного боку, ці зміни сприяють збагаченню виразових засобів та розширенню жанрового спектру, з іншого – створюють виклик для збереження автентичності національних традицій. Тому важливим напрямом подальших досліджень залишається вивчення механізмів адаптації традиційного вокального мистецтва до сучасних умов та аналіз тенденцій, що визначають розвиток ансамблевого співу у XXI столітті.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасний стан вокальних ансамблів Європи та Китаю демонструє низку важливих тенденцій, серед яких виокремлюються активний міжкультурний обмін, інтенсивна інтеграція цифрових технологій у вокальне виконавство, експериментування з електроакустичними засобами, мікротональними системами та мультимедійними формами сценічної презентації. Синтез традиційних і сучасних стилістичних парадигм сприяє розширенню жанрового спектру, появи нових вокальних технік та адаптації автентичних співочих практик до умов сучасного виконавського середовища.

Одним із ключових аспектів розвитку ансамблевого співу є його зростаюча популярність у масовій культурі, що стимулює трансформацію жанрових меж та розширює функціональні можливості вокального мистецтва. Поряд із традиційними камерними формациями та академічними хоровими колективами, активно розвиваються експериментальні ансамблеві структури, які базуються на синтезі етнічних, джазових, електронних та імпровізаційних елементів. Водночас зростає роль технологій у формуванні сучасного ансамблевого звучання, що відкриває нові перспективи для розширення тембрового спектру, розробки нетемперованих систем інтонування та інно-

ваційних підходів до просторової організації вокального матеріалу.

Сьогодні вокальне ансамблеве мистецтво Європи та Китаю перебуває у стані безперервної трансформації, що зумовлено як глибокими історико-культурними чинниками, так і впливом актуальних виконавських тенденцій. Поєднання традиційних канонів з авангардними практиками сприяє формуванню нових моделей інтерпретації вокального тексту, розширенню виразових можливостей ансамблевого звучання, адаптації національних співочих традицій до умов глобалізованого музичного часопростору.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному аналізі специфіки вокально-ансамблевого стилю в межах окремих культурних традицій, дослідженні механізмів адаптації автентичних вокальних технік до сучасних сценічних реалій, а також виявленні закономірностей інтеграції західних і східних вокальних практик у новітньому мистецькому дискурсі. Особливого значення набуває розгляд темброво-інтонаційної специфіки ансамблевого виконавства, вивчення впливу електронних та мультимедійних технологій на ансамблеве звучання, а також аналіз процесів жанрово-гібридизації у вокальному мистецтві XXI століття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко А. М. Розвиток китайського естрадно-вокального мистецтва в 1970–1990-х рр.: культурно-історичні та жанрово-стильові особливості. *Культура України. Серія: Мистецтвознавство*, 2018, 59. С. 90–100.
2. Ван Ін. Концертно-педагогічна діяльність українських співаків у Китаї ХХ–початку ХХІ століття в контексті міжнаціональних зв'язків : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / ЛНМА ім. М.В. Лисенка. Львів, 2017. 190.
3. Лі Мін. Оперне мистецтво Китаю та Європи в контексті взаємовідображень: автореф. дис. канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Харків, 2019. 19.
4. Лін Чжу. Інтерпретація європейської музики китайськими співаками: німецька пісенна лірика у виконанні Дільбер Юнус. *Українська культура: минуле: сучасне, шляхи розвитку (напрямок: мистецтвознавство)*, 2020, 36. С. 68–75.
5. Сяосі Лю. *Музика китайських композиторів для дуєтів традиційних інструментів з фортепіано: жанрово-стильові та виконавські аспекти* : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 2023. 218 с.
6. Устименко-Косоріч О. А., Стахевич О. Г., Єрьоменко А. Ю. Європейське сценічно-вокальне мистецтво та фортепіанне виконавство ХХ–початку ХХІ століття: стильовий аспект. 2022. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2022, № 4 (118). С. 239–248.
7. Цзен Тао. Образ Китаю в європейському музичному мистецтві: жанрово-стильові аспекти : дис. на здоб. наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Львівська Національна музична академія імені М. В. Лисенка, Львів, 2016. 250 с.
8. Чжу Сиси. Еволюція китайської інструментально-виконавської школи ХХ – початку ХХІ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2024. № 1. С. 387–392.

9. Юй Сінъя. Китайські національні вокальні традиції у контексті європейської вокальної школи : дис. на здоб. наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Одеська національна музична академія, Одеса: 2024. 206 с.
10. Chun Allen; Rossiter Ned; Shoesmith Brian. Refashioning pop music in Asia. Routledge, 2004.
11. Edwards Peter. György Ligeti's Le Grand macabre: postmodernism, musico-dramatic form and the grotesque. Routledge, 2016.
12. Jones S. Folk music of China: living instrumental traditions. Clarendon Press, 1995.
13. Mackerras C. Peking Opera before the twentieth century. *Comparative Drama*, 1994, 28.1.19-42.
14. Nettl B. The study of ethnomusicology: Thirty-one issues and concepts. University of Illinois Press, 2005.
15. Taruskin, R. *The Oxford History of Western Music*. Oxford University Press. 2005.
16. Witzleben J. L. Silk and Bamboo Music in Shanghai: The Jiangnan Sizhu Instrumental Ensemble Tradition. Kent State University Press. 1995.

REFERENCES:

1. Boiko, A. M. (2018). Rozvytok kytayskoho estradno-vokalnoho mystetstva v 1970–1990-kh rr.: kulturno-istorychni ta zhanrovo-stylovi osoblyvosti. *Kultura Ukrainy*. Ceriia: Mystetstvoznavstvo, 59. 90–100. [in Ukrainian].
2. Van, In. (2017). Kontsertno-pedahohichna diialnist ukrainskykh spivakiv u Kytai KhKh–pochatku KhKhI stolittia v konteksti mizhnatsionalnykh zviazkiv : dys. ... kand. mystetstvoznavstva : 17.00.03 / LNMA im. M.V. Lysenka. Lviv. 190. [in Ukrainian].
3. Li, Min. (2019). Operne mystetstvo Kytaiu ta Yevropy v konteksti vzaiemovidobrazhen: avtoref. dys. kand. mystetstvoznavstva : 17.00.03. Kharkiv. 19. [in Ukrainian].
4. Lin, Chzhu. (2020). Interpretatsiia yevropeiskoi muzyky kytayskymy spivakamy: nimetska pisenna liryka u vykonanni Dilber Yunus. *Ukrainska kultura: mynule: suchasne, shliakhy rozvytku (napriam: mystetstvoznavstvo)*, 68–75. [in Ukrainian].
5. Siaosi, Liu. (2023). Muzyka kytayskykh kompozytoriv dlia duetiv tradytsiinykh instrumentiv z fortepiano: zhanrovo-stylovi ta vykonavski aspekty : dys. ... kand. mystetstvoznavstva : 17.00.03 / Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho. Kyiv, 218. [in Ukrainian].
6. Ustymenko-Kosorich, O. A., Stakhevych, O. H., Yeromenko, A. Yu. (2022). Yevropeiske stsenichno-vokalne mystetstvo ta fortepianne vykonavstvo KhKh–pochatku KhKhI stolittia: stylovyi aspekt. 2022. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. № 4 (118). S. 239–248[in Ukrainian].
7. Tszen, Tao. (2016). Obraz Kytaiu v yevropeiskomu muzychnomu mystetstvi: zhanrovo-stylovi aspekty : dys. na zdob. nauk. stupenia kand. mystetstvoznavstva : 17.00.03 / Lvivska Natsionalna Muzychna Akademiia imeni M. V. Lysenka, Lviv. 250. [in Ukrainian].
8. Chzhu, Sysy. (2024). Evoliutsiia kytayskoi instrumentalnovykonavskoi shkoly KhKh – pochatku KhKhI stolittia. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : nauk. zhurnal*. № 1. 387–392. [in Ukrainian].
9. Iui, Sinia. (2024). Kytayski natsionalni vokalni tradytsii u konteksti yevropeiskoi vokalnoi shkoly : dys. na zdob. nauk. stupenia kand. mystetstvoznavstva : 17.00.03 / Odeska Natsionalna Muzychna Akademiia, Odesa. 206. [in Ukrainian].
10. Chun, Allen; Rossiter Ned; Shoesmith Brian. (2004). Refashioning pop music in Asia. Routledge.
11. Edwards, Peter. (2016). György Ligeti's Le Grand macabre: postmodernism, musico-dramatic form and the grotesque. Routledge.
12. Jones, S. (1995). Folk music of China: living instrumental traditions. Clarendon Press.
13. Mackerras, C. (1994). Peking Opera before the twentieth century. *Comparative Drama*. 28.1.19-42.
14. Nettl, B. (2005). The study of ethnomusicology: Thirty-one issues and concepts. University of Illinois Press.
15. Taruskin, R. (2005). *The Oxford History of Western Music*. Oxford University Press.
16. Witzleben, J. L. (1995). Silk and Bamboo Music in Shanghai: The Jiangnan Sizhu Instrumental Ensemble Tradition. Kent State University Press.